

ЖИНОЯТЛАРНИ КВАЛИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ

Маъруза: Жамоат хавфсизлиги ва жамоат тартибига қарши жиноятларни квалификация қилиш

(15-мавзу) – 2 соат

Маърузачи: Б.Ж.Ахраров

1. МАЪРУЗА НАТИЖАЛАРИ:

Маърузанинг асосий мақсади Жамоат хавфсизлигига қарши жиноятларни квалификация қилиш, транспорт ҳаракати ва ундан фойдаланиш хавфсизлигига қарши жиноятларни квалификация қилиш, гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятларни квалификация қилиш, жамоат тартибига қарши жиноятларни квалификация қилиш ҳамда ахборот технологиялари соҳасидаги жиноятларни квалификация қилиш масалаларини талабаларга чуқур етказишдан иборат.

Маъруза натижасида талаба:

- ❖ маъруза юзасидан тегишли тушунча, билим, кўникма ва тажрибага эга бўлади;
- ❖ маъруза бўйича тегишли мисоллар ва масалалар устида ишлаш, ўз муносабатини билдириш, муайян жиноятнинг юридик таҳлили бўйича ўз фикрини баён эта олади;
- ❖ ўз жавобини асослаш, танқидий фикрлаш, оппонентни эшитиш кўникма ва қобилиятини шакллантиришга эришилади;
- ❖ тарқатма материалларни ўрганиш, ўз муносабатини билдириш кўникмасига эга бўлади.

2. ТАЯНЧ ТУШУНЧАЛАР:

Жиноий уюшма ташкил этиш

— жиноий уюшма ёхуд унинг бўлинмаларини тузиш ёки унга раҳбарлик қилиш, шунингдек, уларнинг мавжуд бўлиши ва ишлаб туришини таъминлашга қаратилган фаолият

— уюшган қуролли гуруҳ тузиш, шунингдек унга раҳбарлик қилиш ёки унда иштирок этиш.

Жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштириш — мулк (пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк) жиноий фаолият натижасида топилган бўлса, уни ўтказиш, мулкка айлантириш ёхуд алмаштириш йўли билан унинг келиб чиқишига қонуний тус бериш, худди шунингдек бундай пул маблағлари ёки бошқа мол-мулкнинг асл хусусиятини, манбаини, турган жойини, тасарруф этиш, кўчириш усулини, пул маблағларига ёки бошқа мол-мулкка бўлган ҳақиқий эгалик ҳуқуқларини ёки унинг кимга қарашлилигини яшириш ёхуд сир сақлаш.

Оммавий тартибсизликлар — қурол ёки қурол сифатида фойдаланиладиган бошқа нарсаларни ишлатиб ёхуд ишлатиш билан қўрқитиб шахсга нисбатан зўрлик ишлатиш, қирғин солиш, ўт қўйиш, мулкка шикаст етказиш ёки уни нобуд қилиш, ҳокимият вакилига қаршилик кўрсатиш орқали содир этилган оммавий тартибсизликлар ташкил қилиш, шунингдек, оммавий тартибсизликларда фаол қатнашиш.

Жамоат хавфсизлиги ва жамоат тартибига таҳдид соладиган материалларни тайёрлаш ёки тарқатиш:

— диний экстремизм, сепаратизм ва ақидапарастлик ғоялари билан йўғрилган, қирғин солишга ёки фуқароларни зўрлик билан кўчириб юборишга даъват этадиган ёхуд аҳоли орасида ваҳима чиқаришга қаратилган материалларни тайёрлаш ёки уларни тарқатиш мақсадида сақлаш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса;

— диний экстремизм, сепаратизм ва ақидапарастлик ғоялари билан йўғрилган, қирғин солишга ёки фуқароларни зўрлик билан кўчириб юборишга даъват этадиган ёхуд аҳоли орасида ваҳима чиқаришга қаратилган маълумотлар ва материалларни ҳар қандай шаклда

тарқатиш, худди шунингдек фуқаролар тотувлигини бузиш, туҳматона, вазиятни беқарорлаштирувчи уйдирмалар тарқатиш ҳамда жамиятда қарор топган ҳуқ-атвор қоидаларига ва жамоат хавфсизлигига қарши қаратилган бошқа қилмишларни содир этиш мақсадида диндан фойдаланиш.

Диний экстремистик, сепаратистик, фундаменталистик ёки бошқа тақиқланган ташкилотлар тузиш, уларга раҳбарлик қилиш, уларда иштирок этиш.

Диний мазмундаги материалларни қонунга ҳилоф равишда тайёрлаш, сақлаш, олиб кириш ёки тарқатиш — диний мазмундаги материалларни тарқатиш мақсадида қонунга ҳилоф равишда тайёрлаш, сақлаш, Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш ёки тарқатиш, шундай қилмишлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса.

Шахсни гаров сифатида тутқунликка олиш — гаров сифатида тутқунликка олинган шахсни озод қилиш шарти билан давлат, халқаро ташкилот, жисмоний ёки юридик шахсдан бирон-бир ҳаракат содир этиш ёки бирон-бир ҳаракат содир этишдан ўзини тийиб туришни талаб қилиш мақсадида шахсни гаров тариқасида тутқунликка олиш ёки тутқунликда ушлаб туриш, ушбу Кодекснинг 155, 165-моддаларида назарда тутилган аломатлар бўлмаса,

Контрабанда:

— божхона назоратини четлаб ёки божхона назоратидан яшириб ёхуд божхона ҳужжатлари ёки воситаларига ўхшатиб ясалган ҳужжатлардан алдаш йўли билан фойдаланиб, декларациясиз ёки бошқа номга ёзилган декларациядан фойдаланиб, кучли таъсир қилувчи заҳарли, заҳарловчи, радиоактив, портловчи моддалар, портлатиш қурилмалари, қурол-яроғ, ўқотар қурол ёки ўқ-дориларни шунингдек гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни ёки диний экстремизм, сепаратизм ва ақидапарастликни тарғиб қилувчи материалларни Ўзбекистон Республикасининг божхона чегарасидан ўтказиш;

— ядровий, кимёвий, биологик ва оммавий қирғин қуролининг бошқа турларини, шундай қуролларни яратишда фойдаланилиши мумкинлиги аён бўлган материал ва мосламаларни, шунингдек гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни кўп миқдорда контрабанда қилиш.

Ўқотар қурол, ўқ-дорилар, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмаларини қонунга ҳилоф равишда эгаллаш — ўқотар қурол, ўқ-дорилар, портловчи моддалар, портлатиш қурилмаларини ўғрилик, фирибгарлик, ўзлаштириш, растрата қилиш ёхуд мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш, талончилик, товламачилик, босқинчилик йўли билан қонунга ҳилоф равишда эгаллаш.

Қурол, ўқ-дорилар, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмаларига қонунга ҳилоф равишда эгалик қилиш — тегишли рухсатномасиз ўқотар қурол, шунингдек ўқ-дорилар, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмалари тайёрлаш, олиш, олиб юриш, сақлаш, олиб ўтиш ёки жўнатиш (**ўтказиш 2-қисм**).

Ўқотар қурол ёки ўқ-дориларни бепарволик билан сақлаш — ўқотар қурол ёки унга мўлжалланган ўқ-дориларни бепарволик билан сақлаш одам ўлишига ёхуд бошқа оғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлса.

Портлаш хавфи бўлган моддалар ёки пиротехника буюмларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш — портловчи, тез алангаланувчи, ўювчи моддаларни ёхуд пиротехника буюмларини сақлаш, ҳисобга олиш, улардан фойдаланиш, уларни ташиш, жўнатиш қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса.

Пиротехника буюмларининг қонунга ҳилоф муомаласи — пиротехника буюмларини қонунга ҳилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек уларни қонунга ҳилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки

ўтказиш анча миқдорда ёхуд шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса.

Кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни қонунга ҳилоф равишда эгаллаш — кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни ўғрилиқ, фирибгарлик, ўзлаштириш, растрата қилиш ёхуд мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш, талончилик, товламачилик, босқинчилик йўли билан қонунга ҳилоф равишда эгаллаш.

Кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни қонунга ҳилоф равишда муомалага киритиш — гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар ҳисобланмайдиган кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни ўтказиш мақсадида қонунга ҳилоф равишда тайёрлаш, қайта ишлаш, олиш, сақлаш, ташиш ёхуд жўнатиш, шунингдек уларни қонунга ҳилоф равишда ўтказиш.

Радиоактив материалларни қонунга ҳилоф равишда эгаллаш — радиоактив материалларни ўғрилиқ, фирибгарлик, ўзлаштириш, растрата қилиш ёхуд мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш, талончилик, товламачилик, босқинчилик йўли билан қонунга ҳилоф равишда эгаллаш.

Радиоактив материаллардан фойдаланиш қоидаларини бузиш — радиоактив материалларни сақлаш, ҳисобга олиш, улардан фойдаланиш, уларни ташиш, жўнатиш ва улар билан муомалада бўлишнинг бошқа қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса.

Радиоактив материаллардан қонунга ҳилоф равишда фойдаланиш — радиоактив материалларга, яъни қурилмада ёки буюм таркибида ҳар қандай физик ҳолатда ёинки бошқа кўринишда турган ион нурлари тарқатувчи манбаларга, радиоактив модда ёки ядро материалларига қонунга ҳилоф равишда эга бўлиш, уларни сақлаш, улардан фойдаланиш, уларни бировга ўтказиш ёки бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса.

Ядро қурилмаларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш — ядро энергияси билан боғлиқ объектлардан фойдаланиш қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса.

Бактериологик, кимёвий ва бошқа хил ялпи қирғин қуроллари турларини ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш, тўплаш, олиш, бировга ўтказиш, сақлаш, қонунга ҳилоф равишда эгаллаш ва улар билан бошқа ҳаракатларни содир этиш — Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари билан тақиқланган бактериологик (биологик), кимёвий ва бошқа хил ялпи қирғин қуроллари турларини ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш, тўплаш, олиш, бировга ўтказиш, сақлаш, қонунга ҳилоф равишда эгаллаш ва улар билан бошқа ҳаракатларни содир этиш.

Тадқиқот фаолиятини амалга оширишда хавфсизлик қоидаларини бузиш — илмий тадқиқот ёки синов тажриба фаолиятини амалга ошириш вақтида хавфсизлик қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса.

Меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш — техника хавфсизлиги, саноат санитарияси ёки меҳнатни муҳофаза қилишнинг бошқа қоидаларини шу қоидаларга риоя этилиши учун масъул бўлган шахс томонидан бузилиши ўртача оғир ёки оғир тан жароҳати етказилишига сабаб бўлса.

Санитарияга оид қонун ҳужжатларини ёки эпидемияга қарши кураш қоидаларини бузиш — санитарияга оид қонун ҳужжатларини ёки эпидемияга қарши кураш қоидаларини бузиш, одамларнинг оммавий касалланишига ёки заҳарланишига олиб келса.

Тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишлари хавфсизлиги қоидаларини бузиш — тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишлари хавфсизлиги қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса.

Ёнғин хавфсизлиги қоидаларини бузиш — ёнғин хавфсизлиги қоидаларининг шу қоидалар бажарилиши учун масъул бўлган шахс томонидан бузилиши баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса.

Жамоат тартиби — хавфсизлик ва фуқароларнинг тинчлигини, ўзгалар мулкини сақлашни, жамоат ва давлат ташкилотлари, корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг бир меъёрга ишлаб туришини таъминлашга йўналтирилган одамлар ўртасидаги ахлоқ ва ҳуқуқ нормаларига асосланган муносабатлар тартибидир.

Безорилик — жамиятда юриш-туриш қоидаларини қасддан менсимаслик, уриш-дўшослаш, баданга енгил шикаст етказиш ёки ўзганинг мулкига шикаст етказиш ёхуд нобуд қилиш анча зарар етказиш билан боғлиқ ҳолда содир этилса.

Майда безорилик — жамоат жойларида уятли сўзлар айтиш ёки шундай сўзлар билан сўкиниш, беҳаё қилиқлар кўрсатиш ёхуд одамларга нисбатан ҳақоратомуз шилқимлик қилиш ҳамда жамоат тартиби ва фуқаролар осойишталигини бузиш каби жамиятда юриш-туриш қоидаларини очиқдан-очиқ менсимаслик ҳаракатларида ифодаланади.

Жамиятда юриш-туриш қоидаларини менсимаслик деганда, қонунларга, ахлоқ-одоб нормаларига, жамиятда мавжуд бўлган урф-одат ва анъаналарга ҳурматсизлик тушунилади.

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйин — ўйин ташкилотчиси (ўйин муассасаси) томонидан бир ёки ундан ортиқ иштирокчилар билан тасодифга (воқеага) ва (ёки) ўйин иштирокчисининг қобилияти, эпчиллиги ва бошқа сифатларига боғлиқ ютуқ тўғрисида тузилган, таваккалчиликка асосланган битимга мувофиқ ўйин ташкилотчилари ва иштирокчиларининг ҳатти-ҳаракатлари мажмуини назарда тутувчи ўйин, шу жумладан тотализаторлар, казино, шунингдек ўйин автоматларидан фойдаланиладиган ўйин.

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ҳамда ўтказиш:

— қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни қонунга ҳилоф равишда ташкил этиш ёки ўтказиш, шу жумладан ана шундай ўйинлар учун қиморхоналар ташкил этиш ёки уларни сақлаш

— вояга етмаган шахсни қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларга жалб қилиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса

— қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ёки ўтказиш учун телекоммуникация тармоқларида, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғи провайдерлари томонидан хизматлар кўрсатиш, тегишли дастурий таъминотдан нусха кўпайтириш, уни кўпайтириш, тарқатиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса.

3. МАВЗУ БЎЙИЧА ДАРС ОЛИБ БОРИШ МЕТОДИКАСИ:

❖ маърузани ўтиш жараёнида технологик харитада кўрсатилган ахборот-коммуникатив ва замонавий педагогик технологиялардан фойдаланилиши назарда тутилади;

❖ маъруза мавзусининг долзарблиги, ўрганилганлик даражаси, бу соҳада амалга оширилаётган ислохотлар мазмуни ҳақида тушунча берилади;

❖ мавзуга оид миллий ва халқаро норматив ҳужжатлар билан таништирилади ва таҳлил қилинади;

❖ режа асосида слайдлар ёрдамида мавзуаги асосий ҳолатлар тушунтирилади;

❖ мунозарали (назарий) саволлар ўртага ташланади ва уларга баҳо берилади;

❖ муаммоли масалалар тарқатилади ва уларнинг ечими эшитилади;

❖ зарурият туғилганда, масала ва саволлар уйга топшириқ сифатида берилади;

❖ асосий тушунчалар, савол-жавоблар умумлаштирилиб, маърузага якун ясалади.

Маъруза жараёнида талабалар мунозараси ўқитувчининг раҳбарлигида маърузанинг қуйида кўрсатилган кўринишларида олиб борилиши мумкин: кириш

маъруза, шарҳловчи маъруза, маъруза ахборот, муаммоли маъруза, визуал маъруза ва ҳк.

Маърузалар тегишли мавзулар юзасидан гиперслайдларни талабаларга намойиш этиш орқали ўтилади. Дарс жараёнида компьютер ва мультимедиа қурилмалар: ноутбук, проектор каби дидактик воситалардан фойдаланилади.

Ушбу мавзу билан танишиш талабада экология соҳасидаги жиноятларни квалификация қилишнинг асосий қоидаларини ўзлаштиришга ёрдам беради.

4. МАЪРУЗАНИНГ АСОСИЙ МАСАЛАЛАРИ:

Жиноий уюшма ташкил этиш (ЖК 242-моддаси)

Мазкур жиноятнинг **бевосита объекти** жамоат ва фуқаролар хавфсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади.

ЖК 242-моддаси 1-қисмида назарда тутилган **жиноят объектив томондан** жиноий уюшма ташкил этиш, жиноий уюшма ёки унинг бўлинмаларини тузиш ёки уларга раҳбарлик қилиш, шунингдек, уларнинг мавжуд бўлиши ва ишлаб туришини таъминлашга қаратилган фаолиятда ифодаланади.

ЖК 242-моддаси 1-қисмида жавобгарлик белгиланган жиноят **субъектив томондан** **тўғри қасд** билан содир этилади.

Жиноий фаолият билан шуғулланиш жиноий уюшма ташкил этишнинг **мақсади** ҳисобланади.

ЖК 242-моддаси 1-қисмида жавобгарлик белгиланган жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган, ақли расо шахс бўлади.

ЖК 242-моддаси 2-қисмидаги қилмишнинг **объектив томони** уюшган қуролли жиноий гуруҳни тузиш, шунингдек, бундай гуруҳга раҳбарлик қилиш ёки унда иштирок этишда ифодаланади.

Субъектив томондан ЖК 242-моддаси 2-қисмида жавобгарлик белгиланган жиноят **қасддан** содир этилади.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган, ақли расо уюшган қуролли гуруҳни тузган, унга раҳбарлик қилган ёки унинг аъзоси бўлган ҳар қандай шахс ҳисобланади.

Жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштириш (ЖК 243-моддаси)

Мазкур жиноятнинг **бевосита объекти** республика иқтисодий фаолияти соҳасида вужудга келадиган ижтимоий муносабатлар, шунингдек, жамоат хавфсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

Объектив томондан жиноят жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштириш, яъни мулк (пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк) жиноий фаолият натижасида топилган бўлса, уни ўтказиш, мулкка айлантириш ёхуд алмаштириш йўли билан унинг келиб чиқишига қонуний тус бериш, худди шунингдек, бундай пул маблағлари ёки бошқа мол-мулкнинг асл хусусиятини, манбаини, турган жойини, тасарруф этиш, кўчириш усулини, пул маблағларига ёки бошқа мол-мулкка бўлган ҳақиқий эгалик ҳуқуқларини ёки унинг кимга қарашлилигини яшириш ёхуд сир сақлаш каби ҳаракатларда ифодаланади.

Субъектив томондан жиноят **тўғри қасд** билан содир этилади. Жиноятни содир этиш **мотиви** ва ундан кўзланган мақсад жиноятнинг квалификациясига таъсир этмайди.

Жиноятнинг **мақсади** жиноий фаолиятдан олинган даромадларни ошкорлаштиришдир.

Ушбу жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган, ақли расо ва жиноий фаолият натижасида олинган даромадларни ошкорлаштиришда иштирок этган жисмоний шахс ҳисобланади.

Оммавий тартибсизликлар (ЖК 244-моддаси)

Мазкур қилмишнинг **бевосита асосий объекти** жамоат хавфсизлиги, жамоат тартибини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир. **Қўшимча бевосита объекти** эса, фуқароларнинг ҳаёти, соғлиғи ва ўзгалар мулкани муҳофаза қилувчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади.

Объектив томондан жиноят қурол ёки қурол сифатида фойдаланиладиган бошқа нарсаларни ишлатиб ёхуд ишлатиш билан қўрқитиб шахсга нисбатан зўрлик ишлатиш, қирғин солиш, ўт қўйиш, мулкка шикаст етказиш ёки уни nobud қилиш, ҳокимият вакилига қаршилик кўрсатиш орқали оммавий тартибсизликларни ташкил этиш, оммавий тартибсизликларда фаол қатнашишда ифодаланади.

Субъектив томондан жиноят қасддан содир этилади, қилмишнинг **мотиви** ва ундан кўзланган **мақсад** унинг квалификациясига таъсир этмайди.

Жиноятнинг **мотиви** миллатчилик, ҳокимиятни эгаллашга интилиш, ғараз, безорилик ва ҳ.к. бўлиши мумкин.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган оммавий тартибсизликларнинг ташкилотчилари ва фаол қатнашчилари бўлган ақли расо жисмоний шахслар ҳисобланади.

Жамоат хавфсизлиги ва жамоат тартибига таҳдид соладиган материалларни тайёрлаш ёки тарқатиш (ЖК 244¹-моддаси)

Жиноятнинг бевосита объекти жамоат хавфсизлиги ва жамоат тартибини муҳофаза қилувчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади.

Объектив томондан ЖК 244¹-моддаси 1-қисмида назарда тутилган жиноят, биринчидан, диний экстремизм, сепаратизм ва ақидапарастлик ғоялари билан йўғрилган, қирғин солишга ёки фуқароларни зўрлик билан кўчириб юборишга даъват этадиган ёхуд аҳоли орасида ваҳима чиқаришга қаратилган материалларни тайёрлаш, иккинчидан, шу хилдаги материалларни тарқатиш мақсадида сақлашда ифодаланади.

ЖК 244¹-моддаси 2-қисмида назарда тутилган қилмиш **объектив томондан** диний экстремизм, сепаратизм ва ақидапарастлик ғоялари билан йўғрилган, қирғин солишга ёки фуқароларни зўрлик билан кўчириб юборишга даъват этадиган ёхуд аҳоли орасида ваҳима чиқаришга қаратилган маълумотлар ва материалларни ҳар қандай шаклда тарқатиш, шунингдек, фуқароларнинг тотувлигини бузиш, вазиятни беқарорлаштирувчи тухматона уйдирмалар тарқатиш ҳамда жамиятда қарор топган ахлоқ қоидаларига ва жамоат хавфсизлигига қарши қаратилган бошқа қилмишларни содир этиш мақсадида диндан фойдаланишдан иборатдир.

Субъектив томондан ушбу қилмиш **тўғри қасд** билан содир этилади.

Жиноятни содир этишдан кўзланган **мақсад** – диний экстремизм, сепаратизм, ақидапарастлик ғоялари билан йўғрилган материалларни тарқатиш, қирғин солиш, фуқароларни зўрлик билан кўчириб юбориш, аҳоли орасида ваҳима туғдириш, фуқаролар тотувлигини бузиш, тухматона, вазиятни беқарорлаштирувчи уйдирмалар тарқатиш жиноятнинг зарурий белгиси ҳисобланади.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин.

ЖК 244¹-моддаси 3-қисмида:

- а) олдиндан тил бириктириб ёки бир гуруҳ шахслар томонидан;
- б) хизмат мавқеидан фойдаланиб;
- в) диний ташкилотлардан, шунингдек, чет эл давлатлари, ташкилотлари ва фуқароларидан олинган молиявий ёки бошқа моддий ёрдамдан фойдаланиб жазони оғирлаштирувчи ҳолатларда содир этилган жамоат хавфсизлиги ва жамоат тартибига таҳдид соладиган материалларни тайёрлаш ёки тарқатганлик учун жавобгарлик назарда тутилган.

**Диний экстремистик, сепаратистик, фундаменталистик ёки бошқа тақиқланган
ташкилотлар тузиш, уларга раҳбарлик қилиш,
уларда иштирок этиш (ЖК 244²-моддаси)**

Жиноятнинг **объекти** жамоат хавфсизлиги, жамоат тартиби ҳисобланади.

Объектив томондан жиноят диний экстремистик, сепаратистик, фундаменталистик ёки бошқа тақиқланган ташкилотлар тузишда, уларга раҳбарлик қилишда, уларда иштирок этишда ифодаланади.

Субъектив томондан жиноят қасддан содир этилади. Жиноятнинг содир этилиш **мотиви** ва **мақсади** уни квалификация қилишда аҳамиятга эга эмас.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган ҳар қандай ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин.

Жиноят содир этилиши натижасида оғир оқибатларнинг келиб чиққанлиги жавобгарликни оғирлаштирувчи ҳолат ҳисобланади (**ЖК 244²-моддаси 2-қисми**).

ЖК 244²-моддаси 3-қисмида башарти шахс тақиқланган ташкилотлар мавжудлиги тўғрисида ўз ихтиёри билан хабар қилган, жиноятни очишга ёрдам берган бўлса, шахсни жиноий жавобгарликдан озод этилишини назарда тутувчи рағбатлантирувчи норма мавжуд.

**Диний мазмундаги материалларни қонунга ҳилоф
равишда тайёрлаш, сақлаш, олиб кириш ёки
тарқатиш (ЖК 244³-моддаси)**

Жиноятнинг **турдош (маҳсус) объекти** жамоат хавфсизлигини тартибга солувчи, таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

Бевосита асосий объекти Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгиланган диний мазмундаги материалларни тайёрлаш, сақлаш, мамлакат ҳудудига олиб кириш ёки тарқатиш тартибига риоя қилиш соҳасидаги ижтимоий муносабатлар ҳисобланади. **Бевосита қўшимча объекти** эса, жамиятдаги нормал ахлоқий муҳит, фуқароларнинг ахлоқий ва жисмоний соғлиғидир.

Бундан келиб чиқиб, жиноятнинг **предмети** диний мазмундаги материаллар, яъни диний мақсадга қаратилган буюмлар, диний адабиётлар ва ахборот берувчи бошқа материаллардир.

Жиноятнинг **объектив томони** ғайриқонуний равишда диний мазмундаги материалларни тарқатиш мақсадида қонунга ҳилоф равишда тайёрлаш, сақлаш, Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш ёки тарқатишда ифодаланади. **ЖК 244³-моддасининг** тузилиши маъмурий преюдицияга эга бўлиб, айбдор шундай ҳаракатлари учун шахс маъмурий жавобгарликка тортилганидан кейин бир йил ичида яна шундай қилмишни содир этса, жиноий жавобгарликка тортилади.

Субъектив томондан ЖК 244³-моддасида назарда тутилган жиноят **тўғри қасд** билан содир этилади.

Диний мазмундаги материалларни қонунга ҳилоф равишда тайёрлаш, сақлаш ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш ҳолларида таҳлил этилаётган жиноят субъектив томонининг зарурий белгиси тарқатиш **мақсадининг** мавжудлиги ҳисобланади.

Қилмишнинг **мотивлари** турлича бўлиши мумкин ва улар жиноятнинг квалификациясига таъсир кўрсатмайди.

Ушбу жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахс бўлади.

**Шахсни гаров сифатида тутқунликка олиш
(ЖК 245-моддаси)**

Ушбу жиноятнинг **бевосита объекти** жамоат хавфсизлиги, жамоат тартиби, фуқароларнинг эркин ҳаракат қилиши, ҳаёти ёки соғлиғини таъминловчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади.

Объектив томондан жиноят терроризм ёки товламачилик аломатлари бўлмаган ҳолда гаров сифатида тутқунликка олинган шахсни озод қилиш шарти билан давлат, халқаро ташкилот, жисмоний ёки юридик шахсдан бирон-бир ҳаракат содир этиш ёки бирон-бир ҳаракатни содир этишдан ўзини тийиб туришни талаб қилиш мақсадида шахсни гаров сифатида тутқунликка олиш ёки тутқунликда ушлаб туришда ифодаланади.

Субъектив томондан жиноят **тўғри қасд** билан содир этилади, **махсус мақсаднинг** мавжудлиги унинг ўзига хос хусусияти, яъни гаровга олинган шахсни озод қилиш учун муайян шарт (масалан, муайян шахсни жиноий жавобгарликка тортмаслик, ердан дастурда кўрсатилган мақсадларда фойдаланмаслик, бино ёки маълум иншоотни бузмаслик ва бошқ.)ларни қўйиб, давлат, халқаро ташкилот, жисмоний ёки юридик шахсдан бирор-бир ҳаракатни содир этишни ёки бирор-бир ҳаракат содир этишдан ўзини тийишни талаб қилинади.

Жиноятни содир этиш **мотивлари** турлича (масалан, ўч олиш, ҳасадгўйлик, моддий манфаатдорлик, жавобгарликдан қутулиб қолиш ва бошқ.) бўлиши мумкин ва улар жиноятнинг квалификациясига таъсир кўрсатмайди.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин.

ЖК 245-моддаси 2-қисмида:

- а) вояга етмаган шахсга нисбатан;
- б) икки ёки ундан ортиқ шахсга нисбатан;
- в) оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлган шахсни гаров сифатида тутқунликка олиш учун жавобгарлик белгиланган.

Контрабанда (ЖК 246-моддаси)

Мазкур жиноятнинг **бевосита объекти** қонунда белгиланган тартибда фуқаролик муомаласидан чиқарилган, Ўзбекистон Республикаси божхона чегараларидан ўтказиш тақиқланган товарларни олиб ўтишни тартибга солувчи, давлат, юридик ва жисмоний шахсларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларни муҳофаза қилувчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади.

Қаттиқ таъсир қилувчи, заҳарли, заҳарловчи, радиоактив, портловчи моддалар, портлатиш қурилмалари, қурол-яроғ, ўқотар қуроллар, ўқ-дорилар, гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар, диний экстремизм, сепаратизм, ақидапарастликни тарғиб қилувчи материаллар, ядровий, кимёвий, биологик ва оммавий қирғин қуролларининг бошқа турлари, оммавий қирғин қуролларини яратишда фойдаланилиши мумкин бўлган материал ва мосламалар контрабанда жиноятининг **предмети** бўлиши мумкин.

ЖК 246-моддаси 2-қисмида назарда тутилган контрабанда **предмети** ядровий, кимёвий, биологик ва оммавий қирғин қуролининг бошқа турлари, шундай қуролларни яратишда фойдаланилиши аён бўлган материал ва мосламалар, шунингдек, кўп миқдордаги гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалардир.

Объектив томондан контрабанда юқорида номлари келтирилган предметларни божхона назоратини четлаб ёки божхона назоратидан яшириб ёхуд божхона ҳужжатлари воситаларига ўхшатиб ясалган ҳужжатлардан алдаш йўли билан фойдаланиб, декларациясиз ёки бошқа номга ёзилган декларациядан фойдаланиб Ўзбекистон Республикасининг божхона чегарасидан ўтказишда ифодаланади.

Субъектив томондан жиноят қасддан содир этилади. Жиноятни квалификация қилишда унинг содир этилиш **мотиви** ва кўзланган **мақсад** аҳамиятга эга эмас.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин.

Ўқотар қурол, ўқ-дорилар, портловчи моддалар

ёки портлатиш қурилмаларини қонунга хилоф равишда эгаллаш (ЖК 247-моддаси)

Мазкур жиноятнинг **бевосита асосий объекти** ўқотар қурул, ўқ-дорилар, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмаларини ишлаб чиқариш, сотиш, сотиб олиш, сақлаш, фойдаланиш тартибини белгиловчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади.

Агар ғайриқонуний равишда эгаллаш зўрлик ишлатиш ёки зўрлик ишлатиш билан қўрқитиш орқали амалга оширилган бўлса, ушбу жиноятнинг **бевосита қўшимча объекти** фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғи дахлсизлигини таъминлашга қаратилган ижтимоий муносабатлардир.

Ўқотар қуруллар, ўқ-дорилар, портловчи моддалар ва портлатиш қурилмалари эса жиноятнинг **предмети** ҳисобланади.

Объектив томондан ЖК 247-моддаси 1-қисмида назарда тутилган жиноят ўқотар қурул, ўқ-дорилар, портловчи моддалар, портлатиш қурилмаларини ўғрилиқ ёки фирибгарлик йўли билан қонунга хилоф равишда эгаллашдан иборатдир.

ЖК 247-моддаси 2-қисмида:

- а) такроран;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- в) ўзлаштириш, растрата қилиш ёхуд мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш йўли билан;
- г) талончилик йўли билан;
- д) товламачилик йўли билан ўқотар қурул, ўқ-дорилар, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмаларини қўлга киритиш учун жавобгарлик назарда тутилган.

ЖК 247-моддаси 3-қисмида кўрсатилган предметларга:

- а) босқинчилик йўли билан;
- б) ўта хавфли рецидивист томонидан;
- в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб эгалик қилганлик учун жавобгарлик белгиланган.

ЖК 247-моддасида жавобгарлик белгиланган қилмиш **субъектив томондан тўғри қасд** билан содир қилинади. Айбдор ўқотар қурул, ўқ-дорилар, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмаларини қонунга хилоф равишда эгаллаётганлигини билади, талон-торож қилинган предметларни ўз хоҳишига кўра тасарруф этишни хоҳлайди.

Кўриб чиқиладиган жиноятнинг **мотив** ва **мақсади** турлича: ғараз, эгалланган нарсалардан бошқа жиноятни содир этишда, овда, ўзини мудофаа қилишда фойдаланиш ва ҳ.к. лар бўлиши мумкин.

Жиноятнинг **субъекти** 14 ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахс бўлади.

Қурул, ўқ-дорилар, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмаларига қонунга хилоф равишда эгалик қилиш (ЖК 248-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита объекти** қурул, ўқ-дорилар, портловчи моддалар ва портлатиш қурилмаларини сақлаш ва улар билан муомала қилиш хавфсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади.

Мазкур жиноятнинг **предмети** ЖК 247-моддасида назарда тутилган қилмишнинг предмети билан бир хилдир.

ЖК 248-моддаси 1-қисмида назарда тутилган жиноятнинг **объектив томони** тегишли рухсатномасиз ўқотар қурул, шунингдек, ўқ-дорилар, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмаларини тайёрлаш, олиш, олиб юриш, сақлаш, олиб ўтиш ёки жўнатишдан иборатдир.

Субъектив томондан жиноят **тўғри қасддан** ва ғараз ният билан содир этилади.

Жиноятнинг **субъекти** жиноят содир этилган вақтда 16 ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахслар бўлиши мумкин.

ЖК 248-моддаси 2-қисмида ўқотар қурол, ўқ-дорила, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмаларини тайёрлаш, олиш, олиб юриш, сақлаш, олиб ўтиш ёки жўнатиш; такроран ёки хавфли рецидивист томонидан жавобгарликни оғирлаштирувчи ҳолатларда содир этилганлиги учун жавобгарлик назарда тутилади.

ЖК 248-моддаси 3-қисмида ўқотар қурол, ўқ-дорила, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмаларини тарқатганлик учун жавобгарлик назарда тутилади.

Ўқотар қурол ёки ўқ-дорила бепарволик билан сақлаш (ЖК 249-моддаси)

Мазкур жиноятнинг **бевосита асосий объекти** ўқотар қурол ёки ўқ-дориладан бегоналар фойдалана олмайдиган шароитларда сақлаш тартибини белгиловчи ижтимоий муносабатлардир. Жиноятнинг **бевосита қўшимча объекти** одамларнинг ҳаёти ёки соғлиғи, мулкӣ муносабатлар ҳисобланади.

Жиноятнинг **предмети** ўқотар қурол ёки ўқ-дориладир.

Қўриб чиқилаётган жиноятнинг **объектив томони** ўқотар қурол ёки унга мўлжалланган ўқ-дорила бепарволик билан сақлаш одам ўлишига ёки бошқа оғир оқибатлар сабаб бўлишида ифодаланади.

Ўқотар қурол ёки ўқ-дорила бепарволик билан сақлаш **субъектив томондан** эҳтиётсизлик билан тавсифланади, у эса **жиноий ўз-ўзига ишониш** ёки **жиноий бепарволикда** ифодаланади.

Жиноятнинг **субъекти** ўқотар қурол ёки ўқ-дорила қонуний равишда эгалик қилаётган 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахс ҳисобланади.

Портлаш хавфи бўлган моддалар ёки пиротехника буюмларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш (ЖК 250-моддаси)

Бу жиноятнинг **бевосита асосий объекти** портлаш хавфи бўлган моддаларни ёки пиротехника буюмларини ҳисобга олиш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, фойдаланиш қоидаларига риоя қилиш орқали таъминладиган ижтимоий муносабатлардир. **Бевосита қўшимча объекти** фуқароларнинг ҳаёти ёки соғлиғи ёхуд ўзгалар мулкнинг дахлсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

Портловчи, тез алангаланувчи, ўювчи моддалар ёки пиротехника буюмлари жиноятнинг **предмети** ҳисобланади.

Объектив томондан ЖК 250-моддасида назарда тутилган жиноят портловчи, тез алангаланувчи, ўювчи моддаларни ёхуд пиротехника буюмларини сақлаш, ҳисобга олиш, фойдаланиш, ташиш, жўнатиш қоидаларини бузиш натижасида баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишидан иборатдир.

Субъектив томондан жиноят эҳтиётсизлик орқасида содир этилади.

Жиноятни квалификация қилишда унинг содир этилиш **мотивлари** ва қўзланган **мақсад** аҳамият касб этмайди.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган ақли расо ҳар қандай шахс бўлиши мумкин.

Пиротехника буюмларининг қонунга хилоф муомаласи (ЖК 250¹-моддаси)

Жиноятнинг **асосий бевосита объекти** сифатида пиротехника буюмларини ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, уларни Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш тартибини таъминладиган ижтимоий муносабатлар тушунилади. **Қўшимча бевосита объекти** фуқароларнинг ҳаёти ёки соғлиғи ёхуд ўзгалар мулкнинг дахлсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

ЖК 250¹-моддасида назарда тутилган жиноятнинг **предмети** пиротехника буюмларидир.

Объектив томондан таҳлил қилинаётган жиноят анча миқдорда ёхуд шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказишдан иборат.

Субъектив томондан жиноят **тўғри қасддан** содир этилади.

Жиноятнинг **субъекти** пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш билан шуғулланадиган 16 ёшга тўлган шахс ҳисобланади.

Пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш:

- а) кўп миқдорда;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- в) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- г) мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш йўли билан содир этилган бўлса;
- д) баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, шахснинг ҳаракатлари **ЖК 250¹-моддаси 2-қисми** бўйича квалификация қилинади.

Пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш:

- а) жуда кўп миқдорда;
- б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса;
- в) одам ўлишига сабаб бўлса, шахснинг ҳаракатлари **ЖК 250¹-моддаси 3-қисми** бўйича квалификация қилинади.

Пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш:

- а) одамлар ўлимига;
- б) бошқача оғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлса, шахснинг ҳаракатлари **ЖК 250¹-моддаси 4-қисми** бўйича квалификация қилинади.

Кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни қонунга хилоф равишда эгаллаш (ЖК 251-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита асосий объекти** кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни ишлаб чиқиш, сотиш, олиш, сақлаш, ташиш, фойдаланиш қоидаларига риоя қилиш орқали таъминладиган ижтимоий муносабатлардир.

Жиноятнинг **бевосита қўшимча** объекти одамларнинг ҳаёти ва соғлиғи ҳисобланади.

Кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддалар жиноятнинг **предмети** ҳисобланади.

Объектив томондан ЖК 251-моддаси 1-қисмида назарда тутилган жиноят кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни ўғрилиқ ёки фирибгарлик йўли билан қонунга хилоф равишда эгаллашдан иборатдир.

Субъектив томондан ЖК 251-моддасида назарда тутилган жиноят **тўғри қасддан** содир этилади.

Жиноятнинг содир этилиш **мотивлари** ва кўзланган **мақсад** ҳар хил бўлиши мумкин, аммо улар жиноятнинг квалификациясига таъсир этмайди.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин.

ЖК 251-моддаси 2-қисмида кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддани қонунга хилоф равишда эгаллаш:

- а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- в) ўзлаштириш, растрата қилиш ёки мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш йўли билан;
- г) талончилик йўли билан;
- д) тамагирлик йўли билан содир этилганлиги учун жавобгарлик назарда тутилган.

ЖК 251-моддаси 3-қисмида кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни:

- а) босқинчилик йўли билан;
- б) кўп миқдорда;
- в) уюшган гуруҳ ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилгани учун жавобгарлик назарда тутилган.

Кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни қонунга хилоф равишда муомалага киритиш (ЖК 251¹-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита объекти** кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддалар муомаласининг норматив ҳужжатларда белгиланган тартибига риоя этилишини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

Ушбу жиноятнинг **предмети** гиёҳвандлик воситаси ва психотроп моддалар ҳисобланмайдиган, шунингдек, ушбу моддаларни тайёрлаш ёки қайта ишлашда ишлатилмайдиган кучли таъсир қилувчи ва заҳарли моддалар ҳисобланади.

ЖК 251¹-моддаси 1-қисмида назарда тутилган жиноятнинг **объектив томони** гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар ҳисобланмайдиган кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни ўтказиш мақсадида қонунга хилоф равишда тайёрлаш, қайта ишлаш, олиш, сақлаш, ташиш ёки жўнатиш, шунингдек, уларни қонунга хилоф равишда ўтказиш каби ҳаракатларда ифодаланади.

ЖК 251¹-моддаси 1-қисмида назарда тутилган қилмишнинг **субъектив томони тўғри қасд** бўлиб, айбдор кучли таъсир қилувчи ва заҳарли моддаларни ўтказиш мақсадида қонунга хилоф равишда ҳаракат қилаётганини билади ва уни хоҳлайди.

Бунда қилмишни квалификация қилишнинг зарурий шарти кучли таъсир қилувчи ва заҳарли моддаларнинг ғайриқонуний муомаласи **ўтказиш мақсадини** кўзлаб амалга оширилишидир.

Қилмишнинг **мотиви** жиноятнинг квалификациясига таъсир этмайди.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин.

ЖК 251¹-моддаси 2-қисмида назарда тутилган қилмиш **объектив томондан** такроран ёки бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб юқоридаги ҳаракатларни содир этишда ифодаланади.

ЖК 251¹-моддаси 3-қисмида ушбу модданинг 1-қисмида назарда тутилган ҳаракатларнинг уюшган гуруҳ томонидан ёки кўп миқдорда содир этиш учун жавобгарлик белгиланган.

ЖК 251¹-моддаси 4-қисмида назарда тутилган жиноятнинг **объектив томони** кучли таъсир қилувчи ва заҳарли моддаларни ишлаб чиқариш, олиш, сақлаш, ҳисобга олиш, бериш, ташиш ёхуд жўнатиш қоидаларини бузиш, эҳтиётсизлик орқасида уларнинг ўғирланишига ёки жиддий зарар етказилишига олиб келган ҳаракатларда ифодаланади.

Субъектив томондан мазкур қилмиш айбнинг мураккаб шакли, яъни кучли таъсир қилувчи ва заҳарли моддалар билан муомала қилиш қоидаларини бузиш **қасддан** ва унинг натижасида рўй берган оқибатга нисбатан **эҳтиётсизлик** орқасида содир этилади.

Мазкур қилмишнинг **субъекти** махсус субъект бўлиб, кучли таъсир қилувчи ва заҳарли моддалар ишлаб чиқариш, олиш, сақлаш, ҳисобга олиш, бериш, ташиш ёхуд жўнатиш қоидаларини бузган мансабдор шахс ёки хизмат вазифасига кўра уларга риоя

қилиши лозим бўлган бошқа шахслар жавобгар бўладилар. 16 ёшга тўлган шахс жиноятнинг субъекти бўлади.

Радиоактив материалларни қонунга хилоф равишда эгаллаш (ЖК 252-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита объекти** радиоактив материалларнинг муомаласини белгиловчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади. **Бевосита қўшимча объект** – ўзгалар мулки фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғи дахлсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлар.

Радиоактив материаллар, яъни ион нурлари чиқарувчи (радиация манбалари) чиқиндилар, шунингдек, иссиқлик чиқарувчи ядровий реакторларининг қурилмалари, радиоактив манбалар, ядро материаллари, радиоактив моддалар, радиоактив чиқиндилар жиноятнинг **предмети** ҳисобланади.

Объектив томондан ЖК 252-моддасида назарда тутилган жиноят радиоактив материалларни қонунга хилоф равишда эгаллашдан иборатдир.

Субъектив томондан жиноят **қасддан** содир этилади. Жиноятнинг содир этилиш **мотиви** ва ундан кўзланган **мақсад** қилмишни квалификация қилишда аҳамиятга эга эмас.

Жиноятнинг **субъекти** 14 ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин.

ЖК 252-моддаси 2-қисмида радиоактив материалларни:

- а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- в) мансаб мавқеидан фойдаланган ҳолда эгаллаганлик учун жавобгарлик назарда тутилган.

ЖК 252-моддаси 3-қисмида радиоактив материаллар:

- а) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб;
- б) ўта хавфли рецидивист томонидан содир этилиши учун жавобгарлик белгиланган.

Радиоактив материаллардан фойдаланиш қоидаларини бузиш (ЖК 253-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита объекти** радиоактив материаллар билан муомалада бўлиш тартибини белгиловчи жамоат хавфсизлиги ҳисобланади. **Бевосита қўшимча объекти** ўзгалар мулки, фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғининг дахлсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

Жиноятнинг **предмети** радиоактив материаллар ҳисобланади.

Объектив томондан жиноят радиоактив материалларни сақлаш, ҳисобга олиш, фойдаланиш, ташиш, жўнатиш ва улар билан муомалада бўлишнинг бошқа қоидаларини бузиш натижасида баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишидан иборатдир.

Субъектив томондан ушбу нормада назарда тутилган жиноят **айбнинг мураккаб шакли** билан тавсифланади.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин, шунингдек, радиоактив материаллар билан муомалада бўлиш бўйича муайян мажбуриятлар зиммасига юклатилган мансабдор ёки бошқа шахслар ҳам бўлиши мумкин.

ЖК 253-моддаси 2-қисмида радиоактив моддалар билан муомалада бўлиш қоидаларининг бузилиши:

- а) одам ўлимига;
- б) бошқа оғир оқибатларга олиб келганлиги учун жавобгарлик назарда тутилган.

Радиоактив материаллардан қонунга хилоф равишда фойдаланиш (ЖК 254-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита асосий объекти** радиоактив материаллар билан муомалада бўлиш тартибини белгиловчи жамоат хавфсизлиги ҳисобланади. **Бевосита қўшимча объекти** экологик хавфсизлик, фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғи, ўзгалар мулкининг дахлсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

Радиоактив материаллар – ион нурлари тарқатувчи манбалар, турли физикавий ҳолатда, ҳар қандай қурилма ёки буюм кўринишидаги радиоактив моддалар ёки ядро материаллар жиноятнинг **предмети** ҳисобланади.

Объектив томондан жиноят радиоактив материаллар билан қонунга ҳилоф равишда муомалада бўлиш, яъни радиоактив материаллар (қурилмада ёки буюм таркибида ҳар қандай физик ҳолатда ёинки бошқа кўринишда турган ион нурлари тарқатувчи манбалар)га, радиоактив модда ёки ядро материалларига қонунга ҳилоф равишда эга бўлиш, уларни сақлаш, улардан фойдаланиш, уларни бировга ўтказиш, уларни бузиш натижасида баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишида ифодаланади.

Жиноят **субъектив томондан** мураккаб айбли бўлиб, радиоактив материаллардан фойдаланиш, уларни сақлаш қоидаларини бузишга нисбатан қасддан, рўй берган оқибатларга нисбатан эса эҳтиётсизлик шаклида бўлади. Жиноятнинг содир этилиш **мотиви** ва ундан кўзланган **мақсад** қилмишни квалификация қилишда аҳамият қасб этмайди.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин.

ЖК 254-моддаси 2-қисмида радиоактив моддалар билан қонунга ҳилоф равишда муомалада бўлиш:

- 1) одам ўлишига;
- 2) бошқа оғир оқибатларга олиб келганлиги учун жавобгарлик назарда тутилган.

Ядро қурилмаларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш (ЖК 255-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита асосий объекти** ядро энергиясидан фойдаланиш билан боғлиқ объектларни эксплуатация қилиш хавфсизлиги қоидаларига риоя қилинишини тартибга солувчи ва таъминловчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади. **Бевосита қўшимча объекти** экологик хавфсизлик, фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғи, ўзгалар мулкнинг дахлсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

Жиноятнинг **предмети** ядро энергиясидан фойдаланиш билан боғлиқ объектлар ҳисобланади. Улар жумласига ядро қурилмалари, радиация манбалари, шунингдек, ядро материаллари ва радиоактив моддаларни сақлаш пунктлари, радиоактив чиқиндиларнинг омборлари киради.

Объектив томондан ЖК 255-моддасида назарда тутилган жиноят ядро энергияси билан боғлиқ объектлардан фойдаланиш қоидаларининг бузилиши натижасида баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишида ифодаланади.

Субъектив томондан ушбу нормада назарда тутилган жиноят **айбнинг мураккаб шакли** билан тавсифланади. Жиноятнинг содир этилиш **мотив** ва **мақсадлари** қилмишни квалификация қилишда аҳамиятга эга эмас.

Жиноятнинг **субъекти** ядро энергиясидан фойдаланиш, объектларни эксплуатация қилиш вақтида хавфсизлик қоидаларига риоя қилиш масъулияти юклатилган 16 ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин. Буларга хавфсизлик қоидаларига риоя қилишга масъул бўлган мансабдор шахслар, хизматчи ходимлар ва бошқалар киради.

ЖК 255-моддаси 2-қисмида ядро қурилмаларидан фойдаланиш қоидаларини бузганлик:

- а) одам ўлишига;
- б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлган ҳолатлар учун жавобгарлик назарда тутилган.

Бактериологик, кимёвий ва бошқа хил ялпи қирғин қуроллари турларини ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш, тўплаш, олиш, бировга ўтказиш, сақлаш, қонунга ҳилоф равишда эгаллаш ва улар билан бошқа ҳаракатларни содир этиш (ЖК 255¹-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита асосий объекти** жамоат хавфсизлиги ва инсоният хавфсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади. **Бевосита қўшимча**

объекти экологик хавфсизлик ва фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғи дахлсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

Ўзбекистон Республикасида ратификация қилинган халқаро шартномаларда тақиқланган, бактериологик (биологик), кимёвий ва бошқа хил ялпи қирғин қуроллари жиноятнинг **предмети** ҳисобланади.

Объектив томондан ЖК 255¹-моддасида жавобгарлик белгиланган жиноят бактериологик, кимёвий ва бошқа хил ялпи қирғин қуроллари ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш, тўплаш, олиш, бировга ўтказиш, сақлаш, қонунга ҳилоф равишда эгаллаш ва улар билан бошқа ҳаракатларни содир этишдан иборатдир.

Субъектив томондан ЖК 255¹-моддаси 1-қисмида назарда тутилган қилмиш **тўғри қасд** билан содир этилади. Уни квалификация қилишда жиноятнинг содир этилиш мотиви ва ундан кўзланган мақсад аҳамиятга эга эмас.

16 ёшга тўлган ҳар қандай ақли расо шахс жиноятнинг **субъекти** бўлиши мумкин.

ЖК 255¹-моддаси 2-қисмида:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлган оғирлаштирувчи ҳолатлар учун жавобгарлик назарда тутилган.

Тадқиқот фаолиятини амалга оширишда хавфсизлик қоидаларини бузиш (ЖК 256-моддаси)

Ушбу жиноятнинг **бевосита асосий объекти** хавфсизлик талабларига жавоб берадиган шароитларда тадқиқот фаолиятини амалга ошириш ҳуқуқини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир. Жиноятнинг **бевосита қўшимча объекти** одамларнинг ҳаёти ва соғлиғини таъминловчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади.

ЖК 256-моддаси 1-қисмида назарда тутилган жиноятнинг **объектив томони** илмий тадқиқот ёки синов тажриба фаолиятини амалга ошириш вақтида хавфсизлик қоидаларини бузиш натижасида баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишида ифодаланади.

Субъектив томондан жиноят **қасддан** ёки илмий тадқиқот ёхуд синов тажриба фаолиятини амалга ошириш вақтида хавфсизлик қоидаларини бузишга нисбатан **эҳтиётсизлик** орқасида ҳамда юзага келган оқибатларга нисбатан ўз-ўзига ишониш ёки бепарволик шаклидаги **эҳтиётсизлик** орқасида содир этилади.

Жиноятнинг **мотиви** ва ундан кўзланган **мақсад** қилмишнинг квалификациясига таъсир қилмайди.

Жиноятнинг **субъекти** махсус субъект бўлиб, зиммасига илмий-тадқиқот ёки экспериментал фаолият олиб боришда хавфсизлик қоидаларига риоя қилиш мажбурияти юклатилган 16 ёшга тўлган, ақли расо шахс бўлиши мумкин. Бундай мажбуриятлар хизмат ваколати ёки махсус фармойиш асосида вужудга келади.

ЖК 256-моддаси 2-қисми билан квалификация қилиш учун илмий тадқиқот олиб борилаётган вақтда хавфсизлик қоидаларининг бузилиши:

а) хавфсизлик қоидаларига риоя қилиниши учун масъул шахс томонидан содир этилган;

б) кўп миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлган бўлиши керак.

ЖК 256-моддаси 3-қисмида илмий тадқиқот фаолиятини амалга ошириш вақтида хавфсизлик қоидаларининг бузилиши:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлганлиги жавобгарликнинг оғирлаштирувчи ҳолати сифатида кўрсатилган ва уларни содир этганлик учун жазо белгиланган.

Меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш (ЖК 257-моддаси)

Ушбу жиноятнинг **бевосита асосий объекти** мулкчилик шаклидан қатъи назар, корхоналар, муассасалар, ташкилотларда ишлаётган шахсларнинг меҳнат шароитларини тартибга солувчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади. **Бевосита қўшимча объекти** одамларнинг ҳаёти ва соғлиғини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

Объектив томондан ЖК 257-моддаси 1-қисмида назарда тутилган қилмиш ўртача оғир ёки оғир тан жароҳати етказилишига сабаб бўлган техника хавфсизлиги, саноат санитарияси, меҳнатни муҳофаза қилувчи бошқа қоидаларнинг бузилишидан иборатдир.

Субъектив томондан жиноят **қасддан** ёки меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини бузишга нисбатан **эҳтиётсизлик** билан ҳамда юзага келган оқибатларга нисбатан ўз-ўзига ишониш ёки бепарволик шаклидаги **эҳтиётсизлик** билан содир этилади.

Жиноятнинг содир этилиш **мотиви** ва ундан кўзланган **мақсад** жиноятнинг квалификациясига таъсир этмайди.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган, **ЖК 257-моддаси 1-қисми** диспозициясида назарда тутилган техника хавфсизлиги, саноат санитарияси ёки меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларига риоя этиш зиммасига юклатилган ёхуд махсус фармойиш билан маълум иш участкасида меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлиги қоидаларига риоя этилиши ёки шу қоидаларнинг ижроси бўйича масъулият юкланган жисмоний шахс бўлиши мумкин.

ЖК 257-моддаси 2-қисмида меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларининг бузилиши натижасида

а) одам ўлиши;

б) бошқа оғир оқибатлар рўй бериши каби жавобгарликни оғирлаштирувчи ҳолатлар учун жавобгарлик назарда тўтилади.

Санитарияга оид қонун ҳужжатларини ёки эпидемияга қарши кураш қоидаларини бузиш (ЖК 257¹-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита асосий объекти** санитарияга оид қонун ҳужжатлари ва эпидемияга қарши кураш қоидалари билан қўриқладиган жамоат хавфсизлиги ҳисобланади. **Қўшимча бевосита объекти** одамлар ҳаёти ва соғлиғини таъминловчи ижтимоий муносабатлардир.

Объектив томондан жиноят одамларнинг оммавий касалланишига ёки заҳарланишига олиб келган санитарияга оид қонун ҳужжатлари, эпидемияга қарши кураш қоидаларининг бузилишида ифодаланади.

Субъектив томондан жиноят **қасддан** ёки санитарияга оид қонун ҳужжатларини ёки эпидемияга қарши кураш қоидаларини бузишга нисбатан **эҳтиётсизлик** билан ҳамда юзага келган оқибатларга нисбатан ўз-ўзига ишониш ёки бепарволик шаклидаги **эҳтиётсизлик** билан содир этилади.

Жиноятнинг **мотиви** ва **мақсади** унинг квалификациясига таъсир кўрсатмайди.

Жиноятнинг **субъекти** санитарияга оид қонун ҳужжатлари ва эпидемияга қарши кураш қоидалари нормаларига риоя қилишга масъул бўлган, 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин.

Тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишлари хавфсизлиги қоидаларини бузиш (ЖК 258-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита асосий объекти** жамоат хавфсизлиги, тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишлари хавфсизлиги қоидаларини белгилаш орқали муҳофаза қилинадиган жамоат хавфсизлигидир. Одамларнинг ҳаёти ва соғлиғи, ўзганинг мулки жиноятнинг **қўшимча бевосита объекти** ҳисобланади.

Объектив томондан жиноят баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлган тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишларида хавфсизлик қоидаларининг бузилишидан иборат.

Субъектив томондан жиноят қасддан ёки тегишли ишлар хавфсизлиги қоидаларини бузишга нисбатан **эҳтиётсизлик** билан ҳамда юзага келган оқибатларга нисбатан ўз-ўзига ишониш ёки бепарволик шаклидаги **эҳтиётсизлик** билан содир этилади.

Жиноятнинг **мотиви** ва **мақсади** қилмишнинг квалификациясига таъсир кўрсатмайди.

Жиноятнинг **субъекти** тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишлари хавфсизлиги қоидаларига риоя қилиш зиммасига юклатилган 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахс бўлиши мумкин.

ЖК 258-моддаси 2-қисмида тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишлари хавфсизлиги қоидаларининг бузилиши:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлган ҳоллар учун жавобгарлик назарда тутилган.

Ёнғин хавфсизлиги қоидаларини бузиш (ЖК 259-моддаси)

Жиноятнинг **бевосита асосий объекти** ёнғин хавфсизлигини, яъни одамлар, жамоат ва давлат мулкани ёнғиндан муҳофаза қилишни таъминловчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади. **Бевосита қўшимча объекти** эса, шахснинг ҳаёти, соғлиғи ва мулкидир.

Объектив томондан жиноят ёнғин хавфсизлиги қоидаларининг ушбу қоидалар бажарилиши учун масъул бўлган шахс томонидан бузилиши оқибатида баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишида ифодаланади.

Субъектив томондан ЖК 259-моддасида назарда тутилган жиноят **эҳтиётсизлик** билан ўз-ўзига ишониш ёки бепарволик шаклида содир этилади.

Жиноятнинг **субъекти** эгаллаб турган лавозимига кўра ёнғин хавфсизлиги қоидаларининг бажарилиши учун масъул бўлган ёхуд ана шу қоидаларининг бажарилиши учун масъул этиб тайинланган шахслар бўлиши мумкин.

ЖК 259-моддаси 2-қисмида ёнғин хавфсизлиги қоидаларининг бузилиши:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлган ҳоллар учун жавобгарлик назарда тутилган.

Безорилик (ЖК 277-моддаси)

Жиноятнинг **асосий бевосита объекти** жамоат тартибини таъминловчи муносабатлардир. **Қўшимча бевосита объекти** шахснинг соғлиғи, жисмоний дахлсизлиги, шаъни, қадр-қимматини, шунингдек, ўзганинг мулки хавфсизлигини таъминловчи ижтимоий муносабатлар ҳисобланади.

Объектив томондан безорилик жамиятда юриш-туриш қоидаларини қасддан менсимаслик, уриш-дўппослаш, баданга енгил шикаст етказиш ёки ўзганинг мулкига шикаст етказиш ёхуд нобуд қилиш натижасида анча миқдорда зарар етказишда ифодаланади.

Субъектив томондан безорилик **тўғри қасд** билан содир этилади.

Мазкур жиноятнинг **мотиви** безорилик, яъни жамиятга очикдан-очик ҳурматсизлик мотиви бўлиб, у ўзини атрофдагиларга ғайриқонуний қарши қўйишда, ўзининг алоҳида шахсиятини намоён қилишда, дағал кучни намоёйиш этишда акс этади. Бунда жиноий ҳаракат қандай предметга қаратилганлиги ва у қайси ижтимоий муносабатлар тизимида амалга оширилаётганлиги аҳамиятга эга эмас.

Безорилик нияти жиноий қилмишнинг ўзи, жамоат тартибини бузиш субъектга лаззат бахш этишини англатади.

Безориликнинг **мақсади** – зўрлик ишлатиш йўли билан жабрланувчини эсанкиратиб қўйиш, унинг иродасини синдириш, уни ўз ҳукмига бўйсундириш.

16 ёшга тўлган ҳар қандай ақли расо жисмоний шахс **ЖК 277-моддаси 1-қисмида** назарда тутилган безориликнинг **субъекти** ҳисобланади, кўриб чиқиладиган модданинг 2-

ва **3-қисмлари** бўйича эса 14 ёшга тўлган шахслар ҳам шундай субъект сифатида эътироф этилиши мумкин.

ЖК 277-моддаси 2-қисмида:

- а) баданга ўртача оғир шикаст етказиб;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан;
- в) совуқ қурол ёки кишининг соғлиғи учун амалда шикаст етказиши мумкин бўлган нарсаларни (қурол сифатида) намоёйиш қилиб, уларни қўллаш билан қўрқитиб ёхуд қўллаб;
- г) ўз мазмунига кўра умум эътироф этилган ахлоқ қоидаларини намоёйишкорона менсимасликда ифодаланувчи ўтакетган беҳаёлик билан;
- д) ёш бола, қария, ногирон ёки ожиз аҳволдаги шахсларни ҳўрлаб;
- е) кўп миқдорда зарар етказиб, бировнинг мулкини нобуд қилиб ёки унга шикаст етказиб содир этилган безорилик учун жиноий жавобгарлик назарда тутилган.

ЖК 277-моддаси 3-қисмида:

- а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- б) ўкотар қуролни намоёйиш қилиб, уни қўллаш билан қўрқитиб ёки қўллаб;
- в) оммавий тадбирлар ўтказилаётган вақтда;
- г) жамоат тартибини сақлаш вазифасини бажариб турган ҳокимият вакили ёки жамоатчилик вакилига ёхуд безорилик ҳаракатларининг олдини олиш чорасини кўрган бошқа фуқароларга қаршилик кўрсатиб содир этилган безорилик учун жиноий жавобгарлик назарда тутилган.

**Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа
ўйинларни ташкил этиш ҳамда ўтказиш
(ЖК 278-моддаси)**

ЖК 278-моддасида назарда тутилган жиноятнинг **асосий бевосита объекти** жамоат тартиби, яъни муҳим ижтимоий муносабатларнинг нормал ишлаб туришини, аниқроқ айтганда, одамларнинг нормал ишлаши, ўқиши, дам олишини таъминловчи, шунингдек, қимор ўйинларини ташкил этиш ҳамда ўтказиш, қимор бизнеси ривожланиши салбий оқибатларининг олдини олиш борасидаги фаолиятни давлат томонидан тартибга солиш соҳасидаги ижтимоий муносабатлардир. **Кўшимча объект** Ўзбекистон Республикасининг иқтисодиёт асослари, шунингдек, жамиятнинг ахлоқий негизларидир.

ЖК 278-моддаси 1-қисмида назарда тутилган жиноят **объектив томондан** қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни қонунга ҳилоф равишда ташкил этиш ёки ўтказиш, шу жумладан ана шундай ўйинлар учун қиморхоналар ташкил этиш ёки уларни сақлашда ифодаланади.

Субъектив томондан жиноят **тўғри қасд** билан содир этилади.

Жиноятни содир этиш **мотиви** ва **мақсади** аксарият ҳолларда тамагирлик билан тавсифланади, лекин қилмишни квалификация қилиш учун аҳамиятга эга эмас.

16 ёшга тўлган ўйинхоналарнинг ташкилотчилари, қимор ўйинларини ўтказиш учун масъул шахслар, шунингдек, қиморхоналарнинг ташкилотчилари ёки уларни сақловчилар ушбу жиноятнинг **субъекти** бўлиши мумкин. Ўйинчиларнинг ўзи ёки бошқа ташриф буюрувчилар, ўйинхоналар, қиморхоналарнинг ходимлари бу жиноят субъекти бўлиши мумкин эмас.

ЖК 278-моддаси 2-қисмида:

- а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни қонунга ҳилоф равишда ташкил этиш ёки ўтказиш, шу жумладан ана шундай ўйинлар учун қиморхоналар ташкил этиш ёки уларни сақлаш учун жавобгарлик белгиланган.

ЖК 278-моддаси 3-қисмида назарда тутилган жиноятнинг **объектив томони** вояга етмаган шахсни қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларга жалб қилиш учун

маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган айни шундай ҳаракатлар билан тавсифланади.

ЖК 278-моддаси 4-қисмида назарда тутилган жиноятнинг **объектив томони** қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ёки ўтказиш учун телекоммуникация тармоқларида, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғи провайдерлари томонидан хизматлар кўрсатиш, тегишли дастурий таъминотдан нусха кўпайтириш, уни кўпайтириш, тарқатиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган айни шундай ҳаракатларда акс этади.

ЖК 278-моддаси 4-қисми ҳам маъмурий преюдицияга эга.

ЖК 278-моддаси 4-қисмида назарда тутилган жиноят **субъектив томондан тўғри қасд** билан содир этилади. **Мотив** ва **мақсад** жиноятни квалификация қилиш учун аҳамиятга эга эмас.

16 ёшга тўлган ақли расо шахс мазкур жиноят **субъекти** бўлиши мумкин.

5. СЕМИНАР САВОЛЛАРИ:

1. Жамоат хавфсизлигига қарши жиноятларни квалификация қилиш масалалари.
2. Транспорт ҳаракати ва ундан фойдаланиш хавфсизлигига қарши жиноятларни квалификация қилиш масалалари.
3. Гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга ҳилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятларни квалификация қилиш масалалари.
4. Жамоат тартибига қарши жиноятларни квалификация қилиш масалалари.
5. Ахборот технологиялари соҳасидаги жиноятларни квалификация қилиш масалалари.

6. КАЗУСЛАР

1-кейс

А., Б. ва В.лар вилоят прокурорининг қизини уйи олдида уриб, ҳушидан кетказиб, машинанинг бағажига солиб, ишламаётган қаровсиз завод биносига олиб келиб, уни гаровда ушлаб туришган ва қизини озод қилиш эвазига вилоят прокуроридан қамоқдаги дўстларини озод қилишни ва бир миллион АҚШ доллари миқдоридаги товон пулини тўлашни талаб қилишган.

Бўлиб ўтган воқеани жиноят-ҳуқуқий таҳлил қилинг.

А., Б. ва В.ларнинг қилмишини квалификация қилинг.

2-кейс

Икки курсдош А. ва Б.лар наша чекмоқчи бўлишди. Бироқ наша чекиш учун холироқ жой топа олишмади ва Б. А.ни ўз уйига таклиф қилди. Б.нинг уйи ҳовли-жой бўлиб, улар уйнинг ёзги айвонида наша чекиб ўтирган пайтида шу ердан ўтиб кетаётган профилактика нозири уларни кўриб қолди ва туман ички ишлар бўлимига олиб кетди. У ерда Б.га бангхона ташкил қилиш ёки сақлаш учун жавобгарликка тортилиши ва уй мусодара бўлиши мумкинлиги ҳақида маълум қилишди.

Бўлиб ўтган воқеани жиноят-ҳуқуқий таҳлил қилинг.

Б.нинг қилмишини квалификация қилинг.

7. МУСТАҚИЛ ЎҚИШ УЧУН АДАБИЁТЛАР:

1. Рустамбоев М.Х. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексига шарҳлар. Махсус қисм. – Т.: ИLM ZIYO, 2006. – 912 б.

2. Рустамбаев М.Ҳ. Ўзбекистон Республикаси Жиноят ҳукуқи курси. Махсус қисм. III том: Шахсга қарши жиноятлар. Тинчлик ва хавфсизликка қарши жиноятлар. – Т.: Илм зиё, 2011. – 312 б.